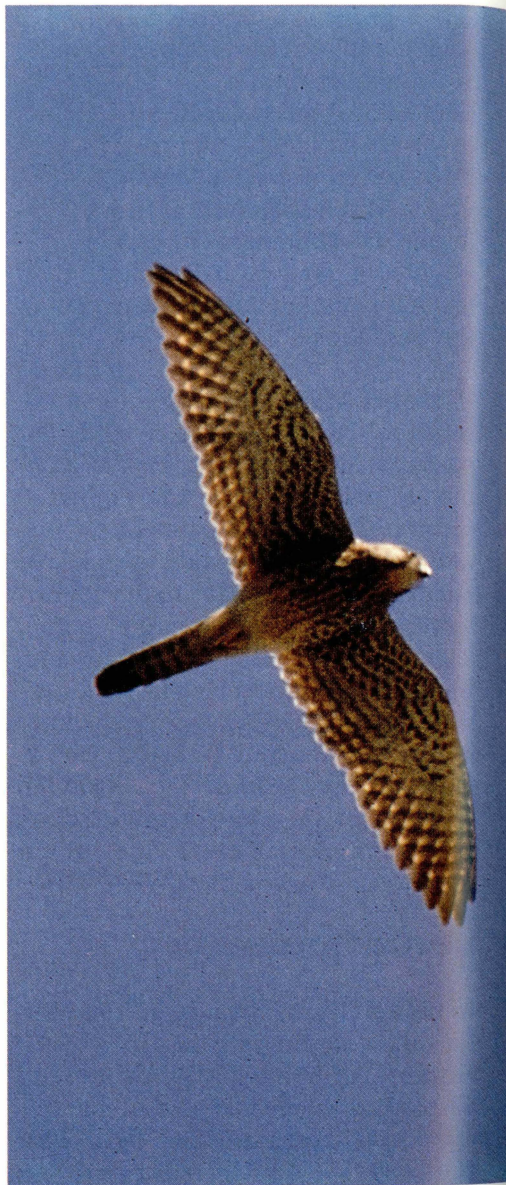

IT-TAJR TAL-PRIŻA F'MALTA

Natalino Fenech

Il-bżonn tal-harsien tat-tajr tal-priża kien ilu jinħass hafna. L-ornitologi (dawk li jistudjaw l-ghasafar) u n-naturalisti (dawk li jistudjaw in-natura) kemm-il darba talbu biex it-tajr tal-priża jiġi mħares bil-liġi. Antonio Schembri, meqjus bhala missier l-ornitologija Maltija, John H. Cooke, Inġliż li kien fis-sevizzi stazzjonat f'Malta, il-Konti Caruana Gatto u Ġiuseppe Despoti kienu minn ta' l-ewwel li nsistew għall-harsien ta' l-ghasafar, fosthom it-tajr tal-priża. L-isforzi ta' dawn in-nies hafna drabi kienu megħluba minn nies li kellhom influwenza kbira ma' l-awtoritajiet. Fl-1911, il-Kokka tas-Siġar giet imħarsa bil-liġi, waqt li fl-1916 l-Ispanjulett gie mħares ukoll. It-tajr tal-priża kollu gie mħares bil-liġi fl-1980, iżda minkejja dan, dawn l-ghasafar għadhom il-mira ta' dawk li jisparawhom biex jibbalzmawhom.

Sa minn dejjem, l-akbar problema kienet in-nuqqas ta' infurzar tal-liġijiet, tant li ta' spiss jidhru lmenti fil-ġumali dwar it-tkasbir tar-regolamenti tal-harsien ta' l-ghasafar li qed jinkisru bl-addoċ u li qisu hadd m'hu qed jinforzohom. Studji li saru juru li llum it-tajr tal-priża jinqatel prattikament f'kull xahar tas-sena. Iżda l-aktar li jinqatel tajr tal-priża huwa minn Marzu sa Mejju u minn Settembru sa Novembru. L-aktar tajr tal-priża li jinqatel huwa l-Ispanjulett, il-Bghadan u l-Kučcard.

Il-Kokka tax-Xaghri wkoll tinqatel f'numri kbar, iżda peress li din ma tūrx fil-gholi bħat-tajr tal-priża l-ieħor, rari tidher waħda tinqatel. In-numri ta' tajr tal-priża li jinqatel f'pajjiżna huma kbar hafna. Minn studji bbażati fuq x'jinqabad ras għal ras, huwa stmat li kull sena f'Malta jinqatlu bejn 64,000 u 96,000 tajra tal-priża.

Dan l-aħħar, it-tajr tal-priża ma baqax jinqatel biss minn fuq l-art, iżda qed jinqatel ukoll f'numri kbar minn fuq il-baħar. Billi uħud mit-tajr tal-priża jtir fil-baxx fuq il-baħar minħabba n-nuq-gas ta' arja shuna (*thermals*), dan jintlaħaq u jinqatel bla diffikultà, aktar u aktar meta jintużaw b'çeġġeċ tal-baħar b'magni b'saħħithom, minbarra snieter u skrataċ li jwasslu aktar, u meżzi sofistikati ohra.

◀
minn id il-Hallieq...
... għal id il-bniedem ▼

Fenech

Fuq l-art, it-tajr tal-priża jinqatel tista' tghid minn kullimkien. Fir-rebbiegha, meta t-tajr ikun qed ipassi mill-Affrika għall-Ewropa, it-tajr tal-priża jinqatel l-aktar tard filghodu jew wara nofs-inhar. Billi l-parti l-kbira tat-tajr tal-priża jitlaq mix-xtut ta' l-Affrika filghodu, jasal qrib Malta tard filghodu u kmieni wara nofsinhar.

Huwa meqjus li l-kuċċarda tpassi b'velocità ta' madwar 55 kilometru (34 mil) fis-siegha. B'hekk kuċċarda li titlaq mix-xtut tal-Libja jew tat-Tuneżija trid mill-anqas sitt sighet taq-def bla waqfien biex tasal f'Malta. Wara sforz ta' dan it-tip, it-tajr tal-priża jasal fi xtutna għajjen mejjet u

hafna drabi bil-ġuħ. Izda f'artna ma jsibx mistrieħ. Pajjiżna hu żgħir u l-postijiet fejn jista' jinzel jistrieħ huma ftit. Izda din mhix l-akbar problema. L-akbar waħda hija l-mentalità ta' dawk li jaħsbu li t-tajr tal-priża nholoq biex jinqatel u jispicċa bbalzmat ġol-vevtrina jew biex *izejjen* xi salott.

Hija haġa stupida li wiehed joqtol haġa hajja, biex jibbalzmaha u jagħmilha *qisha hajja*. Ikun ferm aħjar kieku t-tajr tal-priża minflok jinqatel jithalla hieles, biex joffri spettaklu għal kul-hadd, u jibqa' haj biex jaqdi xogħlu fil-bilanċ tan-natura. Dan jista' jiġri wkoll f'pajjiżna, jekk irridu.

Ir-regolamenti għall-harsien ta' l-ghasafar

B 251

Suppliment tal-Gazzetta tal-Gvern ta' Malta, Nru. 13,756, 8 ta' Awissu, 1980

Taqsim B

A.L. 68 ta' 1-1980

KODIĊI TAL-LIĠIJET TAL-PULIZIJA (KAP. 13)
Regolamenti ta' 1-1980 dwar il-Protezzjoni ta' l-Aghsafar
u ta' Fniek Selvaġġ

BIS-SAHHA tas-setgħat mogħtija bl-artikolu 195 tal-Kodiċi tal-Liġijiet tal-Pulizija, il-Prim Ministru għamel ir-regolamenti li ġejjin:—

1. Dawn ir-regolamenti jistgħu jissejju r-Regolamenti ta' 1-1980^(a) Titolu. Tifsir.
2. F'dawn ir-regolamenti —
"Kummissarju" tfigħer il-Kummissarju tal-Pulizija;
"tieħu" tinkludi tonsob izda ma tinkludix tispara; u
"staġun magħluq" tfigħer —
(a) dwar għasafar, f'kull żmien bejn it-22 ta' Mejju u l-31 ta' Awissu ta' kull sena; u
fniek selvaġġ, f'kull żmien bejn l-1 ta' Jannar u l-31 ta' Jannar ta' kull sena.

...rova tispara
għall-kaċċa.